

Zdravotní stav a zdravotní péče o migranty v ČR ve světle výzkumů

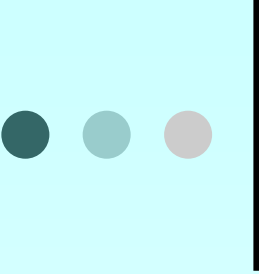
*Karolína Dobiášová
Fakulta sociálních věd
Institut sociologických studií
Univerzita Karlova*

SZÚ, květen 2010

Struktura přednášky

- **Výzkumy zdraví a zdravotně sociálních problémů migrantů v 90. letech**
- **Komparativní výzkum čerpání zdravotní péče a stavu zdraví migrantů z bývalého SSSR a české populace 2003**
- **Výzkum dostupnosti zdravotní péče u dětí migrantů – 2005**
- **Zkušenosti zdravotnického personálu při poskytování zdravotní péče cizincům – výzkumná sonda 2009**

Výzkumy zdraví a zdravotně sociálních problémů migrantů v 90. letech

Počátky výzkumů sahají do 80. let minulého století, kdy byla provedena ojedinělá studie zdravotního stavu migrantů, kteří v té době v Československu pobývali na základě vládních dohod - Vietnamců a Kubánců.

Výzkumy po roce 1989

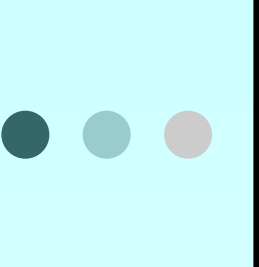
(3. LF UK Praha, katedře geografické medicíny, pod vedením MUDr. Libuše Nesvadbové)

- studie o zdraví, adaptaci a integraci Volyňských Čechů přesídlených z Ukrajiny a Běloruska
- studie zaměřená na zdravotní, psychologické a sociální aspekty migrace formou analýzy zdravotní dokumentace u hospitalizovaných cizinců ve dvou pražských nemocnicích a v Psychiatrické léčebně v Praze – Bohnicích.

Výzkumy v letech 2001-2006

- V rámci projektů zaměřených na podporu integraci cizinců, realizátor Institut zdravotní politiky a ekonomiky (IZPE)
- Bylo provedeno několik na sebe navazujících výzkumů - **kvantitativních dotazníkových šetření a kvalitativních výzkumů**, postavených na hloubkových rozhovorech s představiteli různých skupin cizinců

Komparativní výzkum čerpání zdravotní péče a stavu zdraví migrantů z bývalého SSSR a české populace 2003

Imigranti obou pohlaví udávali lepší subjektivní zdraví, méně chronických nemocí a méně zdravotních problémů a podstatně méně čerpali zdravotní péči.

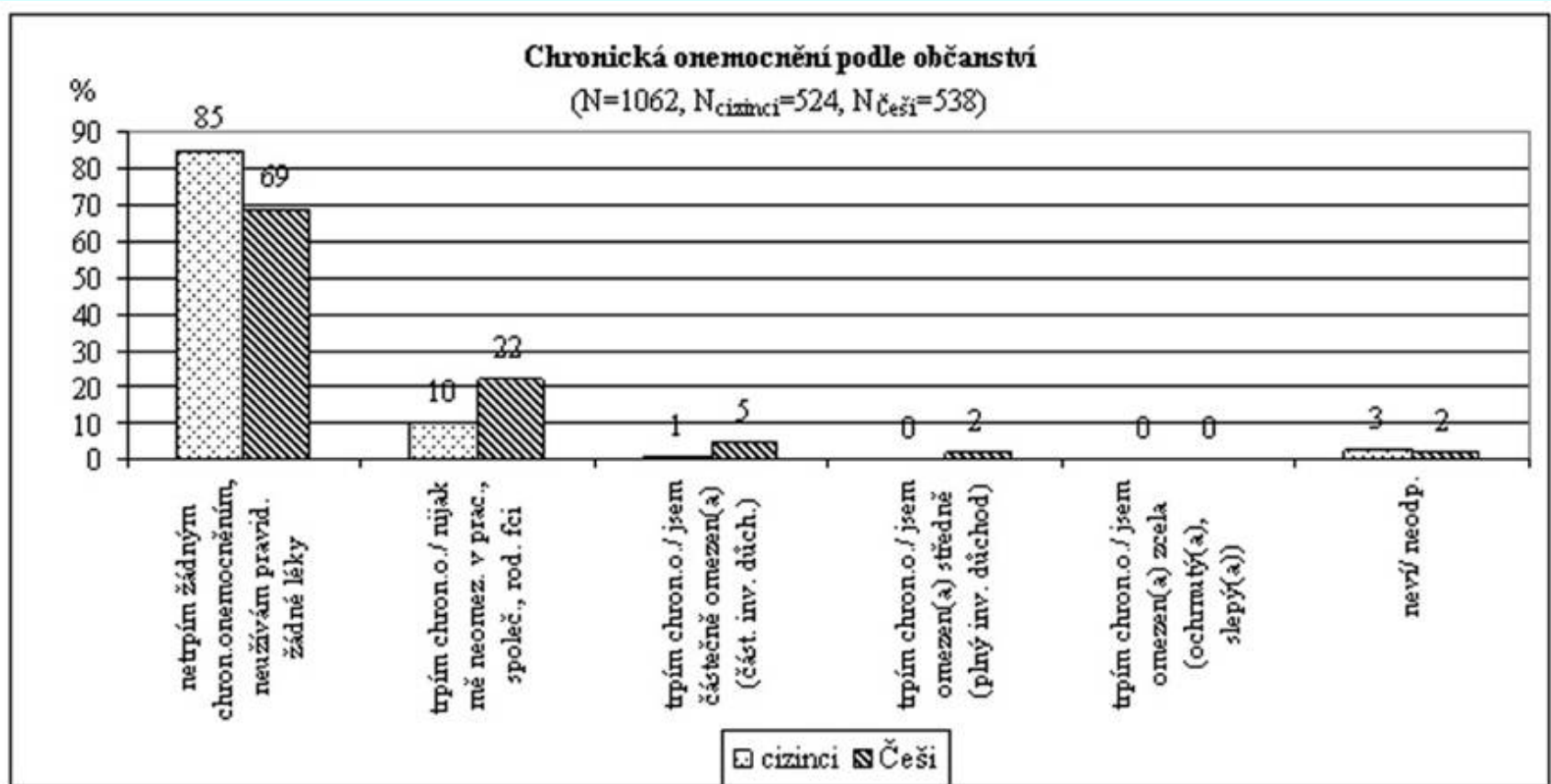
Imigranti byli víc optimističtí a udávali pozitivnější celkovou náladu. Na druhou stranu však udávali častěji úzkost a strach z onemocnění, protože případnou nemoc spojovali se ztrátou zaměstnání a s nuceným návratem domů bez finančních prostředků.

„**Efekt zdravého imigranta**“ je výsledkem „samovýběrového“ procesu, v němž se v zásadě pro migraci rozhodují lidé, kteří jsou zdatní a motivovaní. Obecně platí, že se pro emigraci do cizí země rozhodují lidé zdraví, tedy bez chronických onemocnění. (Hillier 1997, Lucas et al. 2003)

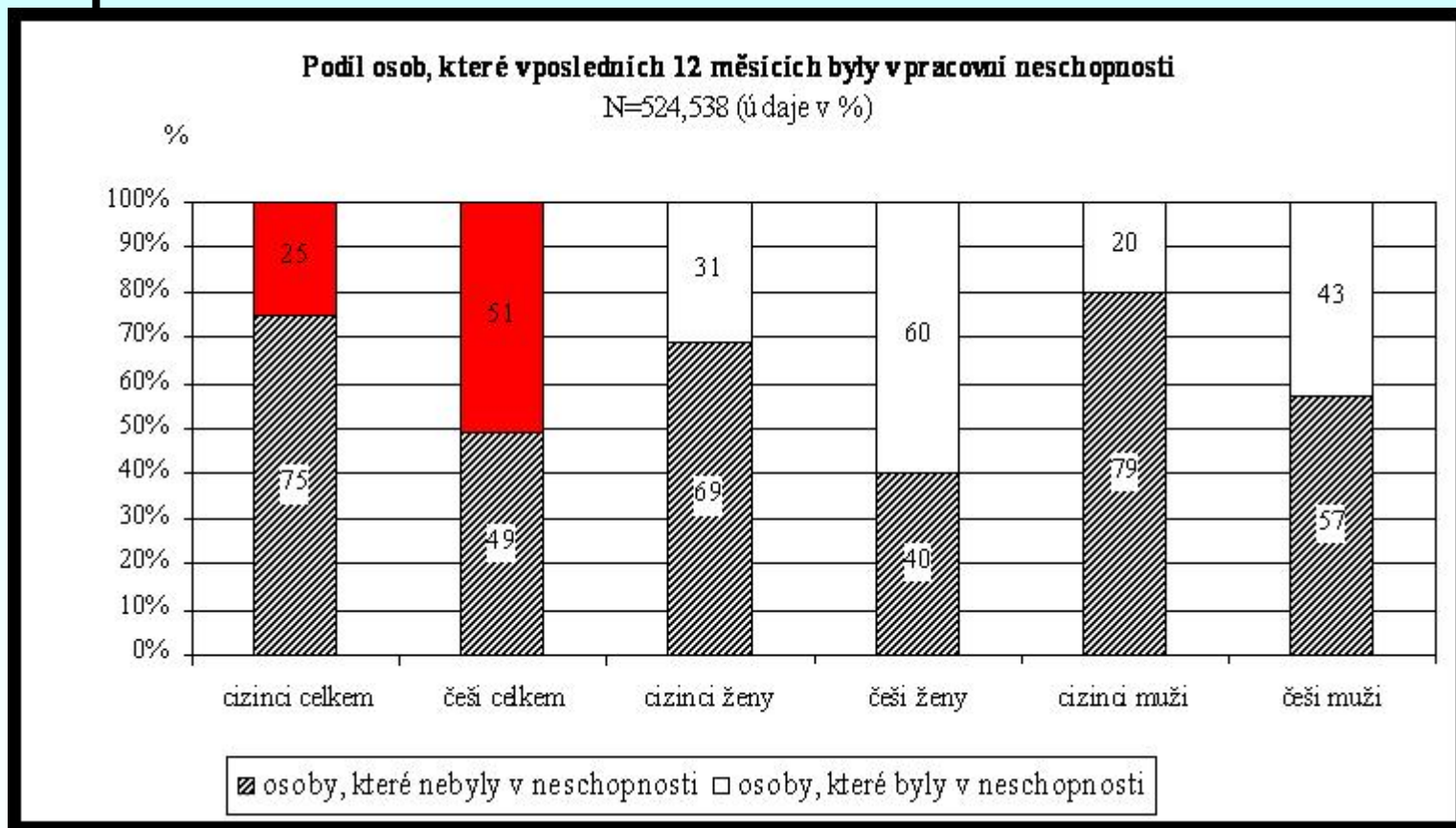
Tuto výhodu však migranti časem ztrácí a jejich zdraví se naopak zhoršuje díky psychologickému a sociálnímu stresu, který je spojený s migrací (jiná kultura, jazyk, chudoba, rizikové pracovní podmínky, nedostatečná zdravotní péče). (Weilandt a kol. 2000, Hyman 2003, Lucas et al. 2003, Carrasquillo 2003)

Subjektivní hodnocení zdravotního stavu se u imigrantů zhoršuje s rostoucí délkou pobytu v ČR.

Výzkum zdravotního stavu a čerpání zdravotní péče migrantů z bývalého SSSR a české populace 2004 - chronická onemocnění

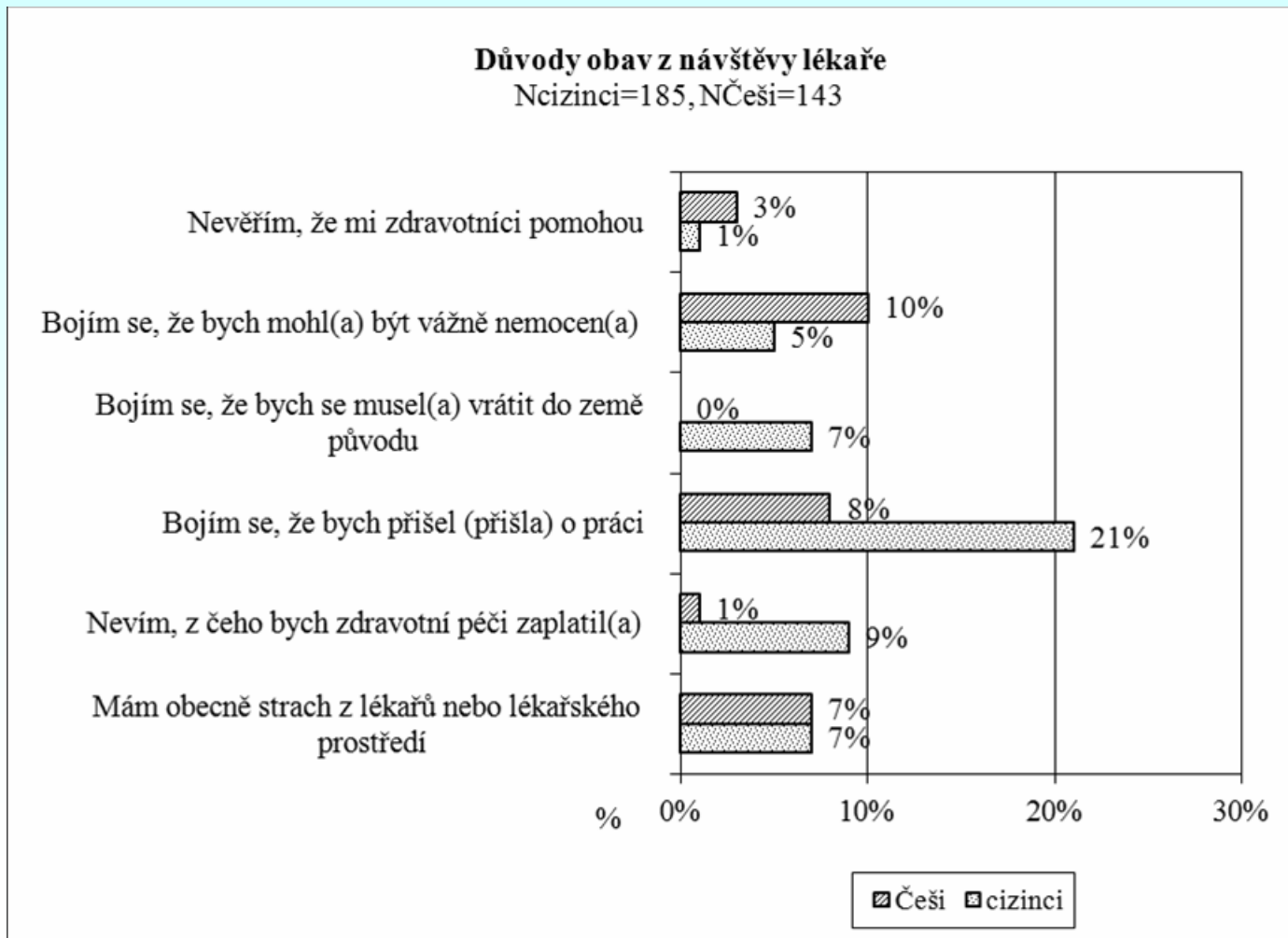

Výzkum zdravotního stavu a čerpání zdravotní péče migrantů z bývalého SSSR a české populace 2004 - pracovní neschopnost

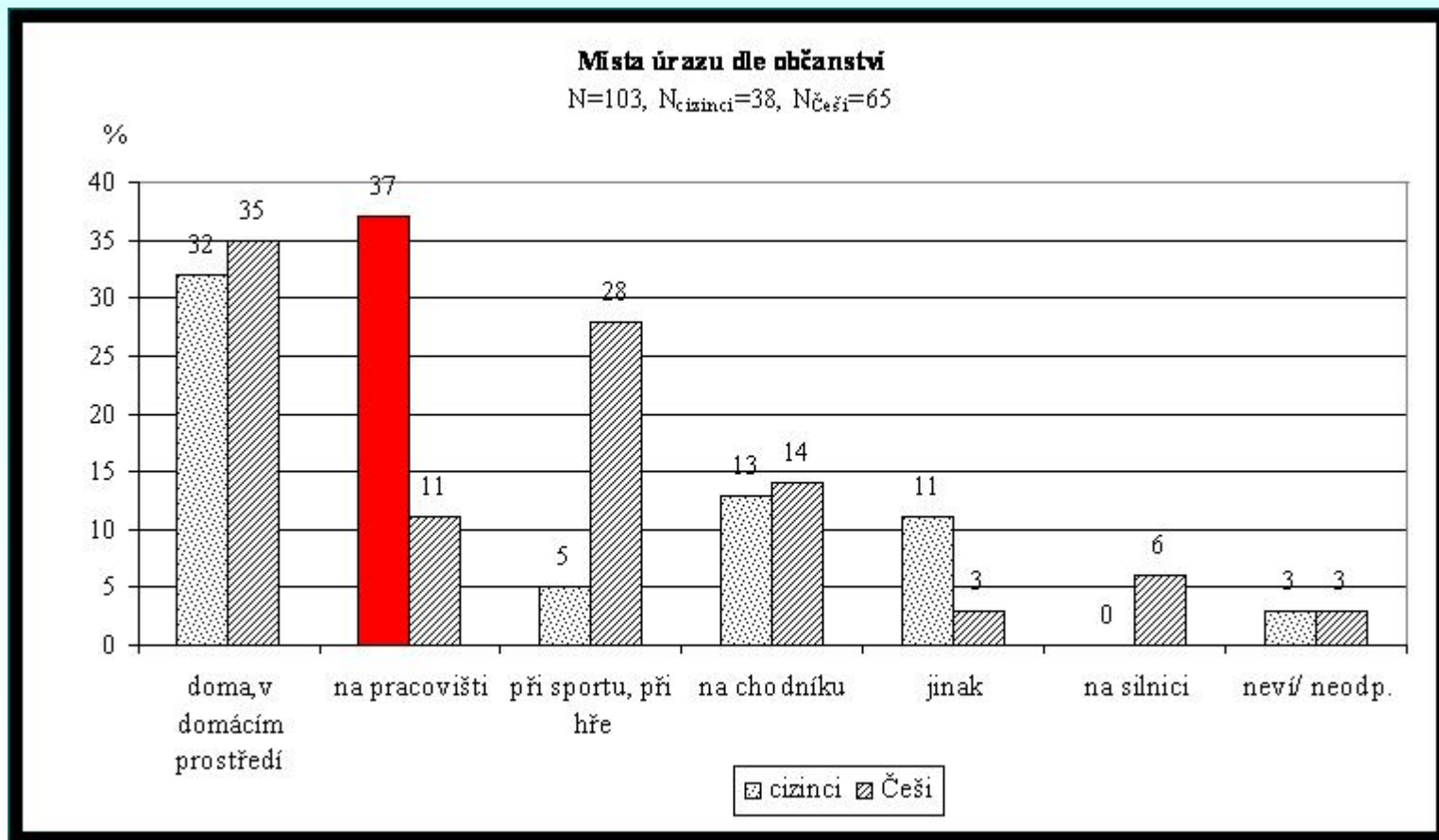

Ukrajinci byli méně často v pracovní neschopnosti ; průměrná délka trvání pracovní neschopnosti byla u nich signifikantně kratší než u Čechů.

Výzkum zdravotního stavu a čerpání zdravotní péče migrantů z bývalého SSSR a české populace 2004 – důvody obav z návštěvy lékaře

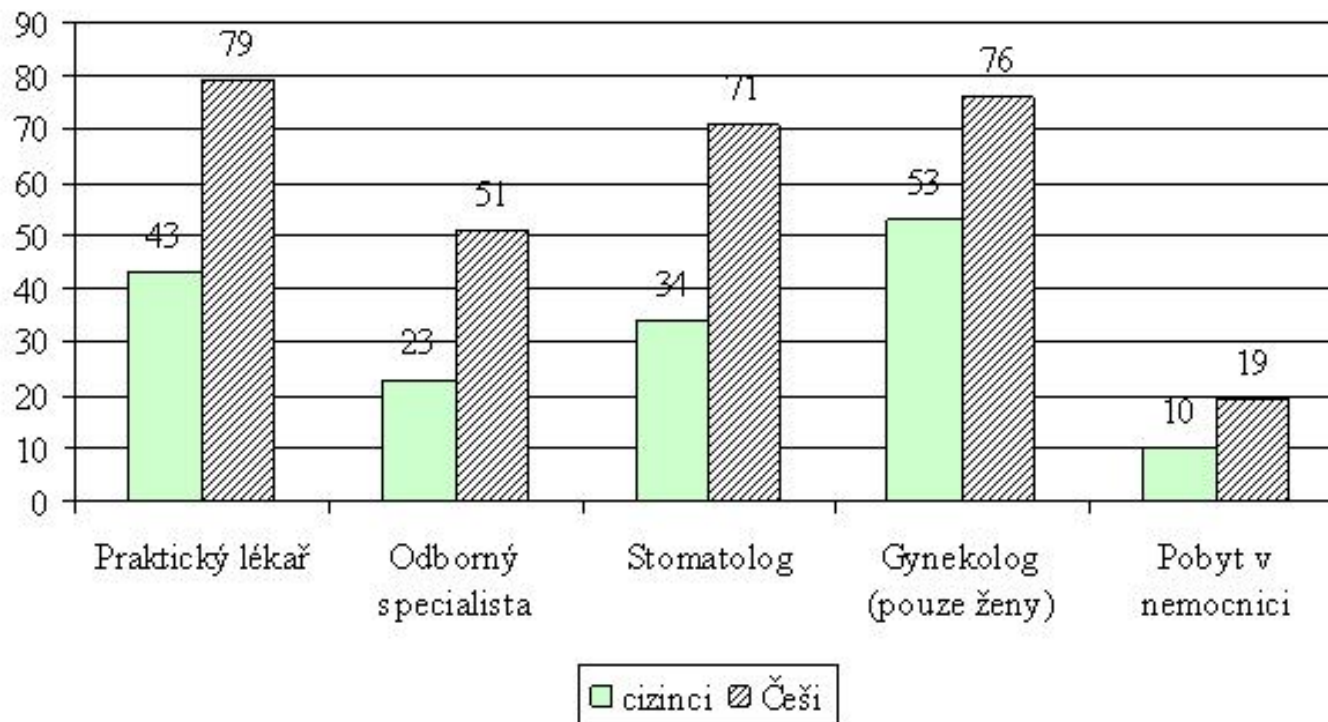
Výzkum zdravotního stavu a čerpání zdravotní péče migrantů z bývalého SSSR a české populace 2004 - úrazy

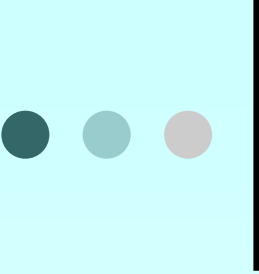

Výzkum zdravotního stavu a čerpání zdravotní péče migrantů z bývalého SSSR a české populace 2004

Podíl respondentů, kteří v posledních 12 měsících navštívili lékaře a pobývali v nemocnici (v %)

Ncizinci=524, NČeši=538

Výzkum zdravotního stavu a čerpání zdravotní péče migrantů z bývalého SSSR a české populace - 2004

Životní styl Ukrajinců je z hlediska zdraví rizikovější. Je mezi nimi významně více a silnějších kuřáků, udávají vyšší konzumaci alkoholu s preferencí destilátů, oproti Čechům, kteří preferují pivo a víno.

Výzkum poukázal na **velkou pracovní zátěž Ukrajinců**. Polovina Ukrajinců udávala, že pracují 11-12 hodin denně. Téměř 7 % respondentů z celého vzorku nemělo ani jeden volný den v týdnu, tj. pracovali nepřetržitě 7 dnů za týden.

Výzkum dostupnosti zdravotní péče pro děti migrantů - 2005

Z hlediska dostupnosti zdravotní péče nejsou řádně zaručena práva dětí cizinců na území ČR.

Nejvíce znevýhodněné jsou děti cizinců z tzv. třetích zemí (mimo EU), které na základě typu pobytu nemají možnost mít veřejné zdravotní pojištění a jsou odkázáni na pojištění komerční.

Bariéry v přístupu dětí imigrantů k zdravotnímu pojištění a k zdravotní péči

- Administrativní překážky

Uzavření smlouvy

Zdravotní prohlídky při prodlužování smlouvy

„zdravotně nepojistitelné“ děti

- Finanční nedostupnost

Vysoká finanční náročnost, platby na delší časový úsek dopředu

- Místní nedostupnost

Omezený počet smluvních zdravotnických zařízení

- Omezený rozsah péče

(absence preventivních prohlídek a očkování)

- Nedostatek informací

Zkušenosti zdravotnického personálu při poskytování zdravotní péče cizincům – výzkumná sonda 2009

Cíle pilotní sondy

- zmapovat problémové oblasti při poskytování zdravotní péče cizincům z perspektivy zdravotnického personálu
- zjistit informovanost pracovníků ve zdravotnictví o přístupu cizinců ke zdravotní péči v ČR

Problémy související s úhradou zdravotní péče

- Rozhodování o postupu stanovování diagnózy a následné léčby v závislosti na pojištění nebo finanční situaci pacienta

„s problémy s placením péče se setkávám zprostředkovaně, musím přemýšlet nad každým vyšetřením, aby to byla ta neodkladná péče.“ (lékařka, interna)

„...život zachraňující výkony provedeme bez debat u každého i nepojištěného. U zlomenin se ale rozhoduje, zda operačně, což je dražší nebo konzervativně – což je levnější ... (lékař, ortoped)

Problémy související s úhradou zdravotní péče

- o vyhledání zdravotnické péče až na poslední chvíli

„Když nemají pojištění, tak do poslední chvíle nejdou k doktorovi..“ (lékařka , gynekologie)

„Oni ale nejsou u praktika registrováni, i k praktikovi chodí až akutně..... až když jejich problém nesnese odkladu, což není samozřejmě dobré.“ (praktický lékař)

Problémy související s úhradou zdravotní péče

- Nejasné pojistné podmínky komerčního pojištění

*„...cizinci většinou při uzavírání pojistné smlouvy nerozumí zcela pojistným podmínkám...neví, co to znamená „odborný léčebný ústav“ a nepovažují to za důležité.“
(psychiatrická léčebna)*

„Zvláštní pojištění. Slavia. To hradí jen akutní případy. Cizinci si myslí, že to hradí všechno ... “ (praktický lékař)

„Je pojišťovna, která má stejné logo jako VZP, ale nehradí mu péči cukrovky..“(lékařka, interní lékařství)

Problémy související s úhradou zdravotní péče

○ Dluhy za zdravotní péči

„Nejsou-li schopni zaplatit vystavenou fakturu (obvykle ve výši 30 000–50 000 Kč), je jim vytvořen dlouhodobý splátkový kalendář. Zda bude či nebude péče zaplácena v plné výši, není jasno. (psychiatrická léčebna)

„..., to spíše ty pohlavní nemoci, ty musí na lůžkové oddělení. Když nemají pojištění, je nutné je zaléčit tato pracoviště jsou na to zvyklá, že je musí ošetřit, i když jim to nikdo nezaplatí...“ (lékařka, dermatovenerologie)

„Pamatuji si na tu Ukrajinku nepojištěnouta byla k hospitalizaci. pak se to z ní vymáhalo. Prý to byly deseti až statisíce.“(lékařka , gynekologie)

Ochrana veřejného zdraví

„Nejedná se ve většině případů o akutní a život ohrožující stavy. Cizinci si péči musí hradit sami. Někteří tak učiní a dostanou fakturu. Část z nich péči odmítne a odejde a už je v Centru nikdy neuvidí.“ (AIDS centrum)

„Cizinci, kteří zde budou déle, by měli procházet nějakou prohlídkou. Mě zaráží, že to nikdo nekontroluje. Třeba pohlavně přenosné nemoci, tubera. (praktický lékař)

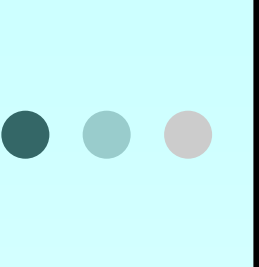
Problémy související s poskytováním zdravotní péče

- **Kulturních odlišnosti** - všichni se s nimi setkávají, nečiní jim to problémy, snaží se pacientovi vyjít vstříc
- **Jazyková bariéra** - nakonec se vždy nějak domluví, ale představuje to větší **časovou a psychickou zátěž**, **odpovědnost** za diagnózu a léčbu zůstává na zdravotníkovi

„Jazyková bariéra s Vietnamkama ..oni nerozumějí vůbec. Zejména u porodu je to problém, u porodu se člověk nějak snaží domluvit.“

Problémy související s poskytováním zdravotní péče

Nedostatečná informovanost cizinců o systému zdravotní péče

- „...cizinci nejsou informovaní o systému zdravotní péče v ČR a často nemají praktického lékaře“ (lékařka, dermato – venerologie)
- ..neznají rozdělení kompetencí mezi nemocnicí a ambulantním specialistou...Je problematické, kam se mají obrátit, když mají chronický problém. Nemají ponětí o primární péči,.. Protože nevědí kam jinde se obrátit, jdou rovnou do velké nemocnice s problémem, který by mohl vyřešit ambulantní specialista. (lékař, ortoped)

Literatura

Dobiášová, K. et al.: Zdravotní stav a péče o zdraví občanů bývalého SSSR pobývajících dlouhodobě v ČR a občanů ČR, IZPE 2004

Dobiášová, K. Vyskočilová, O.: Zdravotní péče o děti cizinců, kteří dlouhodobě pobývají se svými dětmi v ČR, IZPE 2006

DOBIÁŠOVÁ, K., HNILICOVÁ, H.: Zkušenosti zdravotnického personálu při poskytování zdravotní péče cizincům. Výzkumná sonda, *migraceonline.cz - Specializovaný web a fórum pro kritickou diskuzi o migraci v ČR a v zemích střední a východní Evropy*, <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/publikace-vyzkumy/>, cit. 26.5. 2010

Háva, P., Křečková, N.: Analýza zdravotní péče o cizince v ČR, IZPE 2001

Hnilicová, H., Dobiášová, K.: Zpráva o stavu zdraví a zdravotní péči pro migranty v ČR, 1.LF UK 2009, mighealth.net/cz, cit. 26.5. 2010

Křečková, N., Dobiášová, K. et al.: Podpora integrace cizinců v oblasti zdravotní péče. IZPE 2003

Nesvadbová a kol.: *Studie zdravotního stavu a sociální problematiky ekonomických migrantů v létech 1996-1999*. Závěrečná zpráva z výzkumu IGA MZ ČR 3621- 3

Nesvadbová, L. Rutsch, Kroupa, A., Vajnarová, Sojka, S.: Zdravotní, psychologické a sociální aspekty migrace. Praha 1998

Nesvadbová, L. Migrace – adaptace – integrace . Longitudinální studie zdravotního stavu osob přesídlených z Černobyľské oblasti Ukrajiny Studie zdravotního stavu a sociální problematiky ekonomických migrantů v ČR, Praha 1996

Děkuji za pozornost